

Co-funded by the
Europe for Citizens Programme
of the European Union

Projekt „SVEDOČANSTVO - ISTINA ILI POLITIKA: Koncept svedočenja u komemoraciji jugoslovenskih ratova” realizovan 2016-18. godine bavio se načinima razmišljanja o jugoslovenskim ratovima i sprovođenjem i korišćenjem svedočan(a)va o njima u regionu.

Partneri projekta bili su Centar za kulturnu dekontaminaciju iz Beograda, Filozofski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Institut za filozofiju i društvenu teoriju iz Beograda, Učitelj neznalica i njegovi komiteti iz Beograda, Historijski muzej Bosne i Hercegovine iz Sarajeva, Muzej savremene umetnosti iz Beograda, Boem iz Beča (Austrija), Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa (OBCT Transeuropa) iz Rovereta (Italija), Centar za kulturnu i socijalnu popravku iz Banja Luke i Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung (IOS) iz Regensburga (Nemačka).

Danas prenosi nekoliko članaka nastalih u ovom projektu. Program u celini, biografije učesnika i apstrakte možete videti na sajtu projekta: <http://svedocanstvo-imenovatoratom.org/rs/konferencija>

Edisa Gazetić, Filozofski fakultet, Univerzitet u Zenici

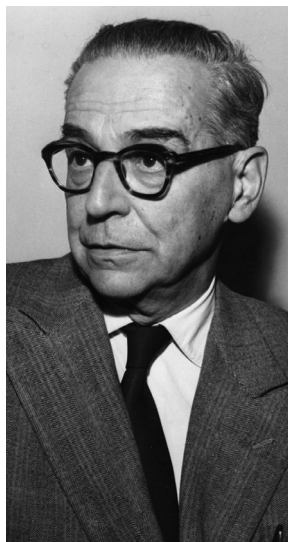
Književni tekst u službi nacionalističke ideologije (3)

Često se i u književno - kritičkim tekstovima prešućuju *problematična* mjesta da bi se zaštitili nacionalni pisci, a šteta koja nastaje usljed nedovoljne kritičke otvorenosti prema jeziku mržnje, ksenofobije, homofobije nemjerljiva je za jedno društvo. Radije se pribjegava pozitivizmu i razumijevanju piščeve tragedije (jer su neki od njih bili osuđivani za promoviranje jezika mržnje, kao što su A. Nametak i E. Čolaković).

Ovakvi i slični tekstovi obično čitateljima nude trivijalne teme koje zajedno sa osjetljivim nacionalnim i vjerskim obrascima postaju masovno prihvaćeni jer su pisani za publiku koja često nema kritički stav prema etnopatrijarhalnom konceptu, već obratno. Dodatni problem je što se na obrazovnim ustanovama ne postavlja pitanje etičnosti, pa se ovakvi romani često predmet magistarskih i doktorskih radnji, bez da se ulazi u problem promocije nacionalizma i generalizacije mišljenja o drugoj naciji/etnijski/vjeri i sl. Možda je najstrašniji kada ovakva literatura postane dio lektire i to u osnov-

od ideje da se radi o tri različita jezika, čak ni kada treba zaštititi maloljetne učenike. U tom smislu i ne čudi što ne postoji nikakva zvanična osuda jezika mržnje ili falsificiranja historijskih događaja u djelima Nož, V. Draškovića, Četverored, I. Aralice, Da, ja prezirem Srbe, Z. Ključanina, Moj tata spava s anđelima, S. Tomaša i dr. a ako i reagiraju, dominantne politike osuđuju fašizaciju kod susjeda, dok vlastiti fašizam vide kao zaštitu vitalnih nacionalnih interesa.

U Srbiji i Hrvatskoj su do početka devedesetih već izvršene nacionalne pripreme za ono što će se dešavati kasnije, a u BiH su se pojavile tri etničke ideologije koje su postavile temelje tadašnje stvarnosti i (današnje) budućnosti. Tada je nestala kakva-takva bosansko-hercegovačka perspektiva, a na scenu su stupile trostruka mjerila čitanja i razumijevanja književnosti. I danas smo dva desetljeća poslije, bilo u političkom, bilo u književnom smislu, još uvijek osuđeni da istinu percipiramo kroz etnička ili vjerska očista. Tako su pojedini

Pojedini pisci su zavisno od politike koja dominira određenim prostorom postali nepopularni: Ivo Andrić

nivou odvijala se oko grupe profesora književnosti, jezika, historije, pisaca i novinara, (među kojima su Vedad Spahić, Adnan Jahić, Adib Đozić, Zilhad Ključanin i dr.) koji su 1993. godine u Tuzli pokrenuli list Zmaj od Bosne. List je promovirao bošnjačku nacionalističku ideologiju s ciljem da se diskreditiraju sve vrijednosti koje je SR BiH do tada imala. Radilo se najprije o *novoj* istrazi identiteta, samo što su ovaj put na meti djeca iz etnički mijesanih brakova koje je pjesnik, književni kritičar i profesor književnosti na Filozofskom fakultetu u Tuzli, Vedad Spahić u jednom tekstu nazvao mediokritetima. Slična teza nalazi se i kod Dobrice Ćosića u *Deobama*, gdje on mediokritetom naziva „mladića punih ženskastih usana“. Spahić je iz ovog vremena najpoznatiji po tekstu *Nejma više Nina nana svoga pehlivana, pola Vlaha pola Muslimana*, a misao ponavlja i Nura Bazdulj Hubijar u romanu *Kad je bio juli*, za koji je dobila književnu nagradu u Hrvatskoj.

U suštini sve književnosti, kao i politike na prostoru nekadašnje SFRJ oboljele su od iste bolesti - nacionalizma - koje su nacionalni ideolozi preuzimali jedni od drugih i nudili čitateljima kao konačan izlaz iz *tamnice naroda*. **Nastavlja se**

Kako smanjiti gužve u saobraćaju

Tekst: Anđela Mrđa

Ako pripadate grupi vozača koji se u pet po podne guraju uz branike drugih automobila, ne bi li stigli brže, upravo ste, prema istraživanju sa Masačusetskog tehnološkog instituta (MIT) jedan od onih koji prave gužvu. Rezultati istraživanja pokazuju da bi se zakrčenja u gradu u udarnim, popodnevnim terminima prepolovila ako bi svi držali jednako rastojanje između automobila ispredi iz sebe. Profesor Berthold Horn kaže da je u ovakvim slučajevima veliki problem prirodna tendencija ljudi da, kada se nađu u gužvi, gledaju pravo ispred sebe, a zanemaruju šta se dešava iza njih. Do kilometarskih zastoja uglavnom dolazi usljed „stani-kreni“ talasa kom su vozači skloni u gužvama. Dovoljno je da se jedan od njih suviše približi automobilu ispred, a potom naglo zakoči. Vozač iza njega će uraditi isto, a onda će to sukcesivno ponoviti na desetine njih čime će se za nekoliko trenutaka stvoriti dugačka, stajaća kolona. Ona dalje može da se razvija i napreduje na kilometre i kilometre koji se pretvaraju u minute i sate čekanja. Da bi se to sprečilo, naučnici predlažu držanje jednakog rastojanja između automobila. Time se stvara protočna kolona u kojoj se provodi duplo manje vremena pošto se vozila, iako usporeno, neprestano kreću. Zanimljivo je da su ptice ovoga svesne. Njihova jata su tako organizovana da, ma koliko članova brojala,

lete skladno kao jedna. Istraživački tim naglašava da im je upravo zbog toga jato poslužilo kao inspiracija za istraživanje. Na nebu nema gužve ni zastoja, jer svaka ptica vodi računa o položajima svih ostalih oko sebe, a ne samo one ispred. Prema Si-En-Enovoj listi gradova sa najvećim saobraćajnim gužvama u 2017. godini, na prvom mestu se nalazi Bangkok, koji je postao žrtva sopstvenog uspeha i ekonomskog razvoja. Prema izveštaju tajlandskog portala The Nation, u ovom gradu vozači prosečno provedu 96 minuta čekajući u saobraćajnim redovima svakog dana. Od toga im 72 minuta prođe u stajaćim kolonama, a preostala 24 minuta u traženju parkinga. Izračunato je da na godišnjem nivou vozači Bangkoka provedu 24 dana čekajući u gužvi. Na drugom mestu je Meksiko Siti. Posetilac ovog grada bi u svako doba dana mogao da vidi po pet zakrčenih traka u samo jednom smeru koje više liče na parking nego na ulicu. Tim istraživača sa MIT-a je radeći na pronalaženju najefikasnijeg rešenja koje neće iziskivati izgradnju novih puteva i otvaranje dodatnih traka imao u vidu upravo ovakve gužve u kojima ljudi, na godišnjem nivou, provedu i po nekoliko dana.

Foto: Pixabay

Danas

U saradnji sa Centrom za promociju nauke, „Danas“ predstavlja izabrane priče sa naučnopopularnog portala elementarium.cpn.rs

Ovakvi i slični tekstovi obično čitateljima nude trivijalne teme koje zajedno sa osjetljivim nacionalnim i vjerskim obrascima postaju masovno prihvaćeni jer su pisani za publiku koja često nema kritički stav prema etnopatrijarhalnom konceptu, već obratno

nim školama, kao što je slučaj sa romanom Stjepana Tomaša *Moj tata spava s anđelima*, u kojem se najmlađe čitatelje upućuje u pjesme o ustašama, te promovira netrpeljivost prema jednom narodu. Kada su fašizmu izložene najmlađe generacije u nekoj državi, onda je sasvim jasno da ministarstva obrazovanja, odnosno vladajuće politike, nemaju nikakvu namjeru ukazivati na problematične narative u pojedinim djelima i da u stvari i žele nove generacije u čije je mišljenje ugrađen rasizam.

Maloljetni učenici u BiH su, s druge strane, uvučeni u političke igre oko naziva jezika, gdje politike uopće ne žele odstupiti

ni pisci, ovisno o politici koja dominira određenim prostorom, postali izuzetno nepopularni, pa je Andrić etiketiran kao islamofob, a zbornik **Andrić i Bošnjaci** proglašen kapitalnim djelom u potvrđivanju teze o njegovoj ličnoj, književnoj i političkoj mržnji prema Muslimanima. Selimović, Sijarić, Sušić, Sarajlić, Kulenović i sl. nisu ostavili u naslijeđe ideološke narative nužne za produbljivanje mržnje prema **drugom**, pa se u javnom prostoru otvorila mogućnost započinjanja identične borbe za vlastiti etnij, po uzoru kako se to već činilo u Srbiji i Hrvatskoj.

Ta borba na propagandnom

REŠENJE IZ PROŠLOG BROJA VODORAVNO: Raspolučivati se, Aca Ilić, jellenak, zen, Eva Ras, Mars, utuč, rotoni, dt, Va, Indija, amper, etat, otirač, Ola, r, karbid, dvi-zad, izabir, bareli, i, tat, gumara, lvač, lličani, aparati, Sesil, lapidarij, eteromani, Acika.